

Etnisitet, krise og konflikt

- Den postkoloniale staten i Afrika sør for Sahara
- Tilfellet Rwanda

Afrikas kriser

- Økonomi
 - Fattigdom, manglende økonomisk utvikling
- Politisk ustabilitet
 - Diktatorisk lederskap, kupp, borgerkriger
- Etniske konflikter
 - Økt etnisk bevissthet og konkurranse
- Institusjonell krise
 - Den postkoloniale staten og den eksklusive eliten mangler legitimitet i befolkningen

Den postkoloniale staten

- Nettverkstat/neo-patrimonial stat
 - Patron - klientforhold
 - Vertikale, personlige lojalitetsbånd
 - Ikke skille mellom privat og offentlig sfære
 - Universelle, formelle lover og partikulære, uformelle normer

Basil Davidsons kriseforståelse

- Kolonitiden representerte et brudd med det førkoloniale Afrika
- Kolonistyre raserte politiske, sosiale og økonomiske institusjoner
- Den postkoloniale staten (= europeisk) er etablert uten lokal forankring
- Institusjonell krise og legitimitetskrise

Innvendinger mot Davidson

■ JF Bayart

- Den post-koloniale staten er preget av kontinuitet og historisitet
- Nye elitekonstellasjoner med ulik bakgrunn er forent sammen i kampen om ressurser
- Et underjordisk rotsystem av sosiale nettverksbånd gjennomsyrrer stat og samfunn

■ Leys

- Økonomiske forhold skilles fra politiske
- Kolonistyret omformet ikke produksjonsrelasjonene
- Problemet er ikke institusjonelt, men at staten mangler sosialt fundament

Etnisitet og konflikter

- Stammertilhørighet og etnisk identitet framstilles gjerne som et av Afrikas hovedproblem
- Spørsmålet må i stedet være: Hvorfor og hvordan blir etnisitet brukt politisk?
- I enhver stammekonflikt eller etnisk konflikt i Afrika ligger det et komplekst sett av årsaker som virker sammen: de historiske, økonomiske og politiske prosesser som omformer samfunnet

Rwanda

- Fra begynnelsen av april 1994 og hundre dager framover ble det slaktet ned mellom 500 000 og 1 million mennesker. De fleste var tutsier.
- Hutu-tutsi-konflikten, var den bare en primitiv, ordinær stammekonflikt blant villmennene der nede i Afrika som fikk litt store dimensjoner?

Rwanda

- Geografiske forhold
 - Et lite land, areal: 26.338 km² (DK=43 094 km²)
 - De tusen åsers land, over 1000 moh
 - Mildt, fuktig klima, fruktbart, en oase
- Før-kolonial tid
 - Tidlig statsdannelse, 13-1500-tallet
 - Kulturelt og språklig homogen befolkning, men likevel tre grupperinger:
 - Twa: jegere/samlere
 - Hutu: jordbrukere, "bantu-standard" utseende, flertall
 - Tutsi: kvegdrivere, høye og tynne

Rwanda

- Europeerne: raseteori og den hamittiske hypotese
- Erobert av tyskerne i 1890 som opprettet kolonien Ruanda-Urundi
- Belgia overtok administrasjonen av kolonien som tilsynsområde under Folkeforbundet
- Indirekte styringsmodell

Institusjonelle endringer

- Kongedømme med underliggende enheter
- Hver ås (enhet) hadde tre høvdinger med følgende ansvarsområder:
 - Jord/jordbruk, skatt (ofte hutu)
 - Befolkning/rekruttering til hæren
 - Beiteområdene
- Den belgiske koloniadministrasjonen slo disse tre institusjonene sammen til én høvding. Tutsier ble plassert i høvdingsetet

Økonomisk, politisk og sosial omforming

- Total tutsidominans i høvdingsjiktet
- Hutuene marginalisert og fratatt inntektsgrunnlaget (skatt)
- Belgierne innførte individuelt tvangsarbeid og individuell skatt
- Reformene forskjøv den sosio-økonomiske balansen i tutsienes favør og hutuenes disfavør
- Skole/kirke: tutsiene ble favorisert

Økonomisk, politisk og sosial omforming

- Tutsiene ble en maktfaktor i kirken, de hvite misjonærene følte seg truet
- Kirken gikk over til å favorisere hututene
- Koloniadministrasjonen oppfattet tutsiene som egenrådige
- Hutuene fikk gradvis sterkere posisjon i kirke og administrasjon
- Hutuene adopterte den hamittiske hypotese med en liten vri

Avkoloniseringsprosessen

- 1958: Begge grupper mobiliserte og etablerte politiske partier
- 1959: kamper mellom gruppene brøt ut
- Belgierne støttet hutuene, erstattet tutsi-høvdinge med hutuer
- 130 000 tutsier flyktet fra landet
- 1959-1963: 100 000 tutsier ble drept
- Uavhengighet i 1962

Forløpet til 1994

- 1989: Sterkt befolkningspress og knapphet på jord. Ingen ekspansjonsmuligheter
- Tutsier i Uganda etablerte geriljaen RPF med siktemål om å vende tilbake til Rwanda som seierherrer. RPF angrep Rwanda i 1990
- Borgerkrig med tre parter
 - president Juvenal Habyarimanas (hutu) regime
 - intern opposisjon (moderate hutuer og tutsier)
 - RPF

Forløpet til 1994

- I 1990 etablerte presidenten en ungdomsavdeling i partiet: Interahamwe
 - ”de som går sammen om felles sak” som blir til
 - ”de som angriper sammen”
- 1991-1992 Interahamwe ble involvert i politiske drap. Ble en sterk milits med våpen (macheter) og militær opplæring
- August 1993: Presidenten og RPF inngikk fredsavtale i Tanzania, men betingelsene overholdes ikke fra presidentens side
- April 1994: Ny avtale i Tanzania, på vei hjem styrter presidentens fly under mystiske omstendigheter

Rwanda 1994

- Etter at presidentens fly hadde styrtet, begynte regjeringshæren å drepe moderate opposisjonelle
- Drapene ble ikke begrenset til etniske tutsier, også hutuer som ikke støttet regjeringen ble drept
- Hvordan kunne dette skje?
 - Indoktrinerte ungdommer
 - Raseorientert propaganda
 - Radio formidlet effektivt propagandaen

Hvor var verdenssamfunnet?

- I begynnelsen av april 1994: FN hadde over 2500 soldater i Rwanda
- FN-styrken hadde ikke mandat til å gripe inn i konflikten
- Frankrike og Belgia sendte 440 fallskjerm- soldater inn for å redde ut europeere
- 21. april vedtok FN å redusere FN-styrken til 270 soldater
- Mai 1994: FN bestemte seg for å intervenere med 5500 soldater. Det tok tre måneder før styrken var på plass

Etter folkemordet

- Tutsiene gikk seirende ut av konflikten, RPF dannet regjering
- 2 millioner hutuene rømte landet, majoriteten har nå vendt tilbake
- President Paul Kagame (tutsi)
 - ”Ett Rwanda, ett folk, én fremtid”, autoritært regime
 - Rask økonomisk vekst, nådd 1994-nivå. Regnes som fremste IT-land i Øst Afrika
 - Spiller en sentral rolle i krigen i Kongo, støtte til tutsiopprørere, tilgang til råvarer og naturressurser